

Wstęp	9
Rozdział I	
Dzieje Żelazna od początku osadnictwa do 1946 r.	11
1. Rys historyczny wsi	11
1.1. Nazwa wsi	11
1.2. Położenie geograficzne	12
1.3. Historia wsi do 1945 r.	12
1.4. Gospodarka	18
1.5. Ludność	19
1.6. Walory turystyczne	20
2. Żelazno po I wojnie światowej	23
3. Żelazno w latach II wojny światowej	26
3.1. Poza frontem: wieś w latach 1939–1944	26
3.2. Kultywowanie tradycji jako próba porządkowania chaosu spowodowanego II wojną światową	27
3.3. Wieś w latach 1945–1946 – lokalne trzęsienie ziemi	29
3.4. Wysiedlenia	31
Rozdział II	
1. Ludność napływowa	39
1.1. Statystyczne zestawienie ludności napływowej w latach 1946–1948 ...	39
1.2. Polska administracja	41
1.3. Losy wojenne ankietowanych osób	44
2. Przybycie do Żelazna w świetle relacji	54
3. Życie w tygłu wielonarodowościowym	57
3.1. Stosunki między Niemcami, Rosjanami i Polakami	57
3.2. Stosunki między Polakami „z za Buga” i „z centrali”	63
4. Stabilizacja życia oraz zwyczaje świąteczne jako elementy integracji mieszkańców Żelazna	65
5. Kształtowanie się administracji terytorialnej. Organizacja życia politycznego	66
5.1. Referendum z 30.06.1946 r.	70
5.2. Wybory z 19.01.1947 r.	71

Rozdział III

Losy wsi i jej mieszkańców do 1956 r.	75
1. Próba kolektywizacji rolnictwa. Powstanie spółdzielni produkcyjnej	75
2. Gospodarka Żelazna	79
3. Integracja mieszkańców Żelazna	82
3.1. Życie w stalinizmie	83
3.2. Świetlice wiejskie narzędziem oddziaływania politycznego	84
4. Życie religijne	87
5. Reforma administracyjna z 1954 r.	89

Rozdział IV

Od przełomu październikowego do demokracji – lata 1956–1989	93
1. Rozwój wsi	93
2. Historia Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej w Żelaznie na tle relacji państwo – Kościół w PRL	95
3. Życie codzienne żelaźnian na tle wydarzeń politycznych w kraju	99
3.1. Wizyty dawnych niemieckich mieszkańców Żelazna	103
3.2. Szkoła Podstawowa. Walka z analfabetyzmem	105
3.3. Gierkowskie przyspieszenie, czyli propaganda sukcesu	108
3.4. Solidarność	115
3.5. Stan wojenny	116
3.6. Podsumowanie czasów PRL-u. Upadek komunizmu	116
4. Wydarzenia lokalne w pamięci mieszkańców Żelazna	119
Zakończenie	121
Wykaz skrótów	123
Bibliografia	125
Aneks	129
Grzesiek i Wojtek Basińscy: Piotr Basiński (1988–2010). Wspomnienie o naszym Bracie	151